

СТАНОВИЩЕ

от проф. Владимир Жобов, член на научното жури за защита на дисертация
за присъждане на ОНС „доктор“, заповед на ректора на ЮЗУ „Неофит

Рилски“ 2368/22.10.2022

Относно: дисертационния труд на Юлия Годорова Манасиева на тема
„Българските книжовници във Виена в началото на XIX век“

Основната цел на изследването е да се проучат езиково два новобългарски ръкописа от сбирката на Бартоломей Копитар, съхранявана в Народната и университетска библиотека в Любляна (Cod. Кор. 28 и Cod. Кор. 31), и да бъде преведен друг ръкопис от същата сбирка (Cod. Кор. 29), съдържащ препис на „Физиолог“. След анализ на езиковите особености на ръкописите са изказани убедителни предположения за мястото им на възникване, въз основа на адекватно познаване на българските диалекти. Наред с това се дава оценка на научните приноси на Копитар и в частност за навлизането на българска проблематика в славистиката. Затова в уводната глава са разгледани подробно досегашните изследвания върху тези ръкописи от сбирката му, които не се разглеждат в детайли в дисертацията, като особено внимание е отделено на Люблянския дамаскин и неговия анализ от Стоян Аргиров.

В първата глава (38 – 65 стр.) се разглеждат биографията и научните приноси на Копитар, като се изтъква всичко, което свидетелства за интереса му към българския. Втората глава (66 – 74 стр.) съдържа описание на тази част от ръкописите в колекцията на Копитар, които са от значение за българската наука. Третата глава (75 – 115) е посветена на Физиолога в сбирката на Копитар (Cod. Кор. 29). С оглед на локализирането на текста са определени някои от основните му особености, които могат да се свържат с познати в българската диалектология изоглоси. Авторката правилно отнася към

североизточните говори черти като редуцията на *e* в *и*, прегласа на *a* след *ж* пред (сричка съдържаща) предна гласна, наличие на генерализиран акузатив (към тях може да се добави и формата „зъмя“, стр. 102).

Четвъртата глава започва с подробен анализ на правописните и графическите особености на ръкописа Cod. Кор. 28 (*Revnosta na togozi deto iskora novia kladenec*). Изчерпателно е описано и съдържанието му. Подходът към локализацията е много внимателен. Един от най-надеждните признаци – застъпниците на ятовата гласна – е неприложим, защото тя се изписва етимологично. Редуцията на неударено *e* е от източен тип, но рефлексът на голямата носовка е *a*, което ограничава локализацията до няколко селища. Затова намирам за по-оправдано допускането, че става въпрос за промяна в диалектите през последните двеста години.

Следва анализ на превода на части от евангелието от Лука, който се съдържа в Cod. Кор. 31. Според Лилия Илиева автор на превода е Марко Георгиевич, родом от Банско. За да подложи на критическа преценка това твърдение, Юлия Манасиева сравнява текста от Cod. Кор. 31 с превода на същите евангелски откъси от Неофит Рилски, също родом от Банско, и наред с това дава изчерпателна характеристика на говора на Банско. Не са приведени аргументи защо анализът в началото е разделен на две части – за глава 10 и 15 (35 в сбирката на Копитар). В таблицата на 178 стр. сравнението се отнася и до двата евангелски откъса, а отделно са анализирани разликите в текста на молитвата „Отче наш“. Без това да е най-важно за локализирането на текста, от изключителна важност е широкият рефлекс на ятовата гласна и специалното внимание, което му обръща авторът на ръкописа, включително чрез сравнение с етимологичното, неотворено *e*. Тази част от ръкописа заслужава да бъде възпроизведена изцяло.

Дисертационният труд на Юлиа Манасиева несъмнено обогатява знанията за историята на новобългарския език. Той е принос и към знанията за българските диалекти в едно вече сравнително отдалечено време. Изводите (например категоричното потвърждение на авторството на Марко Георгиевич) са подробно аргументирани и се основават на изчерпателни познания върху българските диалекти. В този си вид текстът е анализ по-скоро на конкретни ръкописи, отколкото на възгледите на български книжовници, както подсказва заглавието. Компетентната интерпретация и представянето на нови факти обаче е много по-важно от търсенето на идеално заглавие.

Към текста имам някои критични бележки, освен чисто коректорски недоглеждания като „гръцките и славянски книги“ (стр. 40). Редакционни, не по същество, са и бележките ми към някои изрази, които оставят впечатление, че не се прави разлика между графични средства и езикови категории: на стр. 130 се говори за застъпник на буквата Ъ, а на стр. 148 арабските цифри се определят като числителни бройни. Предлогът *по* е определен като енклитика (стр. 174). Деепричастия като *думаючи*, разгледани на стр. 153, според мене са по-скоро сърбизми, отколкото илюстрация за преход *к' > ч'* в говора на Банско. Със сръбски може да се свърже и „позор“ в значение ‘внимание’ (стр. 154). Думата „гемитутан“ се интерпретира като композитум, в който вторият компонент е глаголят *тутамся* (стр. 101). Според мене и вторият компонент може да се свърже с турски, по-точно с глагола *tutmak* ‘хващам’. Тези критични бележки не засягат същественото в труда и не променят цялостната ми положителна оценка.

В заключение: посочените по-горе приноси в представения дисертационен труд, както и широките познания в научната област и високото равнище на конкретните анализи, демонстрирани от автора, ми дават основание убедено да препоръчам на членовете на научното жури да гласуват

за присъждане на Юлия Тодорова Манасиева на научната и образователна степен „доктор“ по професионално направление 2.1. Филология, област на висшето образование 2. Хуманитарни науки.

7.11.2022

Проф. Владимир Жобов

STATEMENT

By prof. Vladimir Zhobov, member of the jury for PhD thesis defence appointed by written order 2368/22.10.2022 of the Rector of Southwestern University “Neofit Rilski”

Regarding: PhD thesis of Yuliya Todorova Manasieva entitled “Bulgarian Men of Letters in Vienna in the Beginning of 19th Century”

The principle aim of the investigation is to describe from linguistic point of view two Bulgarian manuscripts from the collection of Bartholomäus Kopitar maintained in the National and University Library in Ljubljana (Cod. Kop. 28 and Cod. Kop. 31), and to translate another manuscript from the same collection (Cod. Kop. 29), which represents the text of the “Physiologus”. Having analyzed the linguistic features of the manuscripts the author makes convincing assumptions about their place of origin, based on extensive knowledge about Bulgarian dialects. At the same time she offers an evaluation of Kopitar’s contributions to science, particularly with regard to the inclusion of Bulgarian into Slavic studies. Therefore in the introduction the reader finds an account of previous publications on this part of the manuscripts that are not studied in details in the dissertation, with special attention to the Ljubljana Damaskin and its analysis by Stoyan Argirov.

The first chapter (38-65 pp.) offers an overview of the biography and the scientific legacy of Kopitar with special emphasis on everything that testifies to interest towards Bulgarian. The second chapter (38–65 pp.) contains description of those manuscripts in Kopitar’s collection that are of importance to Bulgarian

science. The third chapter (75 – 115 pp.) is devoted to the Physiologus in the collection (Cod. Kop. 29). In order to localize the text the author has established its basic features that can be related to well-known isoglosses in Bulgarian dialectology. Features such as the raising of unstressed *e* to *i*, the metaphony of *a* after *zh* before (syllable with) front vowel, the generalized accusative in feminine nouns are correctly defined as north-eastern (I would add „*zъmja*“ (p. 102) for ‘snake’ to the list).

The fourth chapter begins with a detailed analysis of the spelling and the graphical features of the manuscript numbered Cod. Kop. 28. There is also a full description of its content. The approach to the localization of the manuscript is quite cautious. One of the most reliable features – the resolution of *jat* – is unavailable since it is written etymologically. The vowel reduction of unstressed *e* is of eastern type, but the resolution of the back nasal is *a*, which reduces the possible localities to just a few. That is why I find the conjecture that there must have been a change in the last 200 years more plausible.

The next part is an analysis of passages from the Gospel of Luke, found in manuscript Cod. Kop. 31. According to Liliya Ilieva the translator was Marko Georgievich, who was born in Bansko. In order to test this claim critically Yuliya Manasieva compares the text from the manuscript to the translation of the same passages by Neofit Rilski, also born in Bansko, and provides an extensive description of the dialect spoken in Bansko. No reason is given as to why the analysis is divided in two parts – for chapters 10 and 15 (35 in Kopitar’s collection). The table on page 178 summarizes the two, while the texts of the prayer “Our father” are treated separately.

Without being the most crucial for the localization, the open reflex of jat and the special attention paid by the author of the manuscript to this open pronunciation, including through comparison to etymological *e*, is of great importance. This part of the manuscript deserves to be reproduced fully in the text.

The thesis of Yuliya Manasieva undoubtedly enriches the knowledge in the history of Bulgarian. It is also a contribution to the knowledge about Bulgarian dialects at a relatively distant time. The conclusions (e.g. the confirmation of Georgievich's authorship of the translation) are well-founded and are rooted in adequate knowledge in Bulgarian dialectology. The text is an analysis of specific manuscripts rather than of views of Bulgarian men of letters, as the title suggests. However, the competent interpretation and the reporting of new facts are by far more important than finding the perfect title.

I have several critical remarks, other than proofreading corrections such as „гръцките и славянски книги“ (p. 40). Sometimes the impression is that graphical symbols are treated as language categories: the reflex of the letter Ъ (p. 130), Arab numbers are called cardinal (p. 148). The preposition *po* is defined as an enclitic (p. 174). The gerund *думаючи* (p. 153) is Serbian borrowing rather than illustration for the change $\kappa' > \upsilon'$ in Bansko. The meaning 'attention' of "pozor" may also be Serbian (p. 154). The second part of the compound "gemitutan" in my opinion is related to the Turkish verb *tutmak*. These remarks do not pertain to the most substantial parts of the thesis and do not alter my positive overall evaluation.

In conclusion: in view of the contributions in the thesis quoted above, and also of the extensive knowledge in the field and the level of analyses of specific points demonstrated by the author I recommend without reservation that the jury award the academic degree Doctor of Philosophy in the branch of science 2.1. Philology, field of higher education 2. Humanities to Yuliya Todorova Manasieva.

7 October 2022

prof. Vladimir Zhobov